

K vsemu temu je vendar pred vsem drugim potrebna dobra šolska omika; ona je silna moč, která še le čini, da kmet umeje svoj posel (svoje delovanje). — Ravno kakor mora priti fant, kteri hoče biti obertnik, k dobremu mojstru za učenca, ravno tako bi morali stopiti fantje, kteri hočejo biti dobri gospodarji, v šolo k dobrim gospodarjem; in ko bi se pri tem že bili nekoliko naučili, bi še morali potovati, da vidijo, kako se tudi dela v drugih krajih in pri drugih umnih gospodarjih; in tako dobro skušeni bi se še le morali vrniti na svoje posestvo. Bogati kmetički sini bi pa tudi morali obiskovati dobre kmetičke šole, v kterih bi se naučili za celo svoje življenje naj koristnejših stvari. Tukaj se še le učijo svoj pravi poklic dobro poznati; tukaj si prilastijo potrebnih naravnih znanost, in se naučijo po svojem opazovanju vsa važna zboljšanja in napredke v gospodarstvu in kako te rabiti.

Če pa kmetički sin takih šol ne more obiskovati, naj bere marljivo v veliki knjigi narave; naj opazuje mnogovrstno in čudežno bitje in življenje narave, která bo njegova delavnica. Previden mladeneč kmečki bo vse žile napenjal, da postane pravi kmet, ker pravi kmet je previden, svoboden in srečen mož."

Jeza, čmernost ali nevolja.

„Ne, učitelj bi jaz ne bil, ker ubogi učitelji se morajo preveč jeziti“, tako se navadno sliši, kedar se meni o šoli. Resnica, da si večina ljudstva učitelja brez jeze misliti ne more, kot vojaka brez berk, je tako znana, kot so berači povsod. Da so se učitelji nekđaj jezili, in da se še vedno jezé, je žalibog! le prerresnično; ali se pa učitelji tudi morajo jeziti, je pa drugo vprašanje. Ako že Lessing pravi: „Ni ga človeka da bi moral“, potem smemo reči: „Ni ga učitelja da bi se moral jeziti!“ Ako se pa vse eno jezi, tedaj ne škoduje to le njemu, ampak tudi učencem. Zato se nam zdi potrebno, da premislimo naj prej, kaj je jeza in kako škoda ona učiteljevi delavnosti napravlja, in kteri so naj bolje obvarovalni pomočki zoper jezo.

Jeza je oni mučiveni in britki občutek čez stvari, ktere našemu muenju nasprotujejo, ktere pa spremeniti ne moremo, je nevolja čez vse hudo, ktero nas zadene po lastni ali ptuji krivdi, zmešana s hudobno mislijo, začetniku nevolje krivico storiti. Jeznega in čmernega imenujemo človeka, kterega nejevolja in čmernost, razdražljivost in občutljivost tako nadvladajo, da se zamore jeziti tudi za najmanjšo malenkost, za pičico v steni in muho na stropu. Tako neprijetno stanje izvira dostikrat iz velike slabosti in telesne bolehnosti. Mislimo, da je le prav malo takih v učiteljskem stanu, kteri bi ne bili več ali manj časa zdihovali in ter-

pele pod jarmom zelene jeze; ja, jeza je tako rekoč karakteristična bolezen učiteljev. Od kod pa izvira ta žalostna pravica našega stanu? —

Učitelji smo prav za prav obsojeni, da se moramo dan za dnevom bojevati s pregreški, neumnostjo in strastmi onih, pri katerih razum in pamet še svoje pravice nista dosegla. Znano pa je, da kolikor bolj telo in duh terpita in se trudita, toliko bolj je človek k jezi in nevolji nagnjen. Da pa ravno učitelji telesno in duševno malo ne terpimo in se ne trudimo, je gotovo znano slehernemu, kateri je kedaj polukal v šolsko sobo. Dasiravno se pa nam pod temi razmerami učiteljeva jeza zdi razložljiva in odpustljiva, je vendar vselej jako nevarna in škodljiva, kajti ona gotovo zdravju škoduje, in vsled tega tudi delavnosti učiteljevi. Kdo bode tajil, da ima pokvarjena harmonija dušnega življenja velik vpliv na telesni organizem? Ali mar ne vzročijo silne in naglo delavne ali dolgo čas trajajoče strasti neizrečeno moč na ves organizem? Jeza razodeva posebno svojo moč in vpliv na zistemo kerganja ali odločevanje žolca, napravlja žolčno vročico, in donaša drugim sokom tvorilno lastnost. Plemeniti namen „harmonične izobrazenosti“ doseči se le more, ako učitelj s čvrsto, krepko in terdno stanovitnostjo, z veselo resnobnostjo in s premišljenim mirom v krogu svojih učencev dela! Kdor pa z oslabiljeno močjo in oblačno dušo dela, kdor je pri neizostalih slabostih in prenapetostih mladine precej nepoterpežljiv, kdor pri nezadostivnem (znabiti prenapetem) zahtevanju bodi si pri učenju ali obnašanju svojega duha precej razdraženega čuti, kdor pri potrebnem kaznovanju lahkomiselnosti in hudobnosti čez hudo jezo gospodovati ne more: ta je daleč od ideala, kateri nam učiteljem kaj prijazno nasproti migljá.

Blagodušnost in značajnost, napeljevanje volje na večno pravo in dobro pa se ne doseže, ako učenci tudi v vednostih in znanostih še tako napredujejo. Nježno otroško serce odpre se kaj rado ogrevajočim solnčnim žarkom dobrohotne ljubezni, zapre pa se pred merzlo in pokončujočo nevihto jeze in nevolje. Ali pa jeza nikakoršnega naravnstvenega trenutka nima? — Znano je, da po kaki stvari zadobimo po zavesti kako neprijetno misel, po tej pa se oživi zoperni čut, iz katerega pride želja, se stvari, ktera je vzrok razdraženosti in serditosti, znebiti (kajti sverh želje je odstraniti vse hudo, obvarovati se storjene krivice in ohraniti lastno blagostanje), in tako postane potem človek jezen, kar pa še nikakor ni prepovedano, dokler še v mejah zmernosti ostane. Kdor pa se jezi, in namesto da bi s premišljeno silo stvar odvrčal, ktera mu je neprijetne občutke oživila, pa se je terdno oklene, in jo dostikrat ponavlja, ter se nekako zadovoljnega čuti in v kaznovanju pravičnosti zadostuje, kaznuje se naj bolj sam. Kakor je tedaj pravična in modra

jeza po okoliščinah lahko zapovedana dolžnost, je strastno hudovanje kot bolna in pokvečena jeza vselej zaveržljivi pokončevalec našega blagostanja, — sovražnik naše delavnosti!

(Konec prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

32. Malokteri narod ima v primeri toliko pa lepih molitevnihi bukev, kolikor jih ima pobožni narod slovenski. Torej je želel Metelko, da bi dajale se mu v roke tudi bukke, ki bi budile ga k duhovnemu premišljevanju, svést si, da bi kerščanske dolžnosti tim bolj spolnovale se v djanji, čim bolj bi se premišljevale v sercu. Na to je merilo že njegovo „Sercé ali spoznanje in zboljšanje človeškiga serca“. — Perva taka knjiga pa je sveto pismo, poslano nam iz nebes. To so od nekda radi prebiralí in premišljevali verniki, posebno psalme in bukke novega zavéta s primerno razlago. V ta namen so skerbni dušni pastirji razlagovali jih in bodi si ustmeno bodi si pismeno razširjevali po mestu in po deželi. Med njimi je slovel J. Škrinar, znani slovenec Japelj-novega svetega pisma, na zadnje dekan v Gorjah. Ta je poslovenil in s kratkimi razlagami spisal „štiri evangeliste in grédne psalme“. Le-ti spisi so se posojevali, sim ter tje prepisovali tudi napačno. Po njegovi smerti jih dobí Metelko, sklene primerno poslovenjene in popravljené dati na svetlobo, ter prične z evangelijem svetega Matevža ravno tedaj, kadar je s starim zakonom jel o. Placid Javornik, češ da poleg bolj učene prestave za glavo mnogo lahko koristi bolj pobožna za sercé. Spiše pa delo v Bohoričici z naslovom:

k) Vir in izvirek vsih zveličanskih nauk, to je: Razlaganje evangelija sv. Matevža I. Del. Hodi za meno. Mat. 8, 22. 9, 9. V Ljubljani. Natisnjeno per Rozalii Eger. 1849. 8°. X. 278 str. Izdal in zal. Fr. Metelko.

„Klor te bukke kupi, pravi spredej v nekaki glasilki, bo imel narveči zaklad v svoji hiši, in če se po njih ravná, tudi v nebesih. De si jih tudi ubogi ležej omislíjo, smo jim prav nizko ceno postavili, akoravno njih notranja cena vse preseže. Ker smo pa pred Bogam vsi sromaki, je vsm rečeno: Ubogim se evangeli oznanuje.“ Mat. 11, 5.

In v predgovoru str. IX piše: „Pričujoče bukke so v to namenjene: lepe nauke, kteri so v svetim evangeliu za nekteri slab um prekratko povédani, bolj razložiti in zjasniti. Tukaj ni učeniga izlaganja beséd, tudi ne izlaganja skrivnost v svetim evangeliu zapopadenih v celi širjavi, ampak je le kratko izlaganje evangeliskih resnic v duhovnim pomenu, ktero pomaga sveti evangeli, ki je kakor pismo iz nebes, premišljevali,